

Unit 1.1

"Two Tramps in Mud Time" (<http://www.americanpoems.com/poets/robertfrost/772>)

Out of the mud two strangers came
And caught me splitting wood in the yard,
And one of them put me off my aim
By hailing cheerily "Hit them hard!"
I knew pretty well why he had dropped behind
And let the other go on a way.
I knew pretty well what he had in mind:
He wanted to take my job for pay.

. . .
The time when most I loved my task
The two must make me love it more
By coming with what they came to ask.
You'd think I never had felt before
The weight of an ax-head poised aloft,
The grip of earth on outspread feet,
The life of muscles rocking soft
And smooth and moist in vernal heat.

Out of the wood two hulking tramps
(From sleeping God knows where last night,
But not long since in the lumber camps).
They thought all chopping was theirs of right.
Men of the woods and lumberjacks,
They judged me by their appropriate tool.
Except as a fellow handled an ax
They had no way of knowing a fool.

Nothing on either side was said.
They knew they had but to stay their stay

And all their logic would fill my head:
As that I had no right to play
With what was another man's work for gain.
My right might be love but theirs was need.
And where the two exist in twain
Theirs was the better right--agreed.

But yield who will to their separation,
My object in living is to unite
My avocation and my vocation
As my two eyes make one in sight.
Only where love and need are one,
And the work is play for mortal stakes,
Is the deed ever really done
For Heaven and the future's sakes.

2. Read through אנעים זמירות in any siddur. What is the overall mood/attitude of the poem?

3. Read through Shut Omanut p. 51, 141-4. What is the overall mood-attitude of the summaries?

Based on these פסוקים, and without reference to Rabbinic tradition, what would you say is forbidden in the way of images, statues, etc. not intended for worship?

שמות פרק לדברים פרק ה

לא יהיה לך אלהים אחרים על פני:

לא תעשה לך פסל (ו) כל תמונה

אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת ואשר במים מתחת לארץ

לא תשתחוה להם ולא תעבדם

כי אנכי יקוק א-להיך א-ל קנא . . .

דברים פרק ד: ט-יט

וידבר יקוק אליכם מתוך האש קול דברים אתם שמעים ותמונה אינכם ראים זולתי קול:

ויגד לכם את בריתו אשר צוה אתכם לעשות עשרת הדברים ויכתבם על שני לוחות אבנים:

ואתי צוה יקוק בעת ההוא ללמד אתכם חקים ומשפטים לעשתכם אתם בארץ אשר אתם עברים שמה לרשתה:

ונשמרתם מאד לנפשתיכם כי לא ראיתם כל תמונה ביום דבר יקוק אליכם בחרב מתוך האש:

פן תשחתון ועשיתם לכם

פסל

תמונת כל סמל

תבנית זכר או נקבה:

תבנית כל בהמה אשר בארץ

תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים:

תבנית כל רמש באדמה

תבנית כל דגה אשר במים מתחת לארץ:

ופן תשא עיניך השמימה וראית את השמש ואת הירח ואת הכוכבים כל צבא השמים

ונדחת והשתחוית להם ועבדתם

אשר חלק יקוק א-להיך אתם לכל העמים תחת כל השמים:

ואתכם לקח יקוק ויוצא אתכם מכור הברזל ממצרים להיות לו לעם נחלה כיום הזה:

ויקוק התאנף בי על דבריכם וישבע לבלתי עברי את הירדן ולבלתי בא אל הארץ הטובה אשר יקוק א-להיך נתן לך

נחלה: כי אנכי מת בארץ הזאת אינני עבר את הירדן ואתם עברים וירשתם את הארץ הטובה הזאת:

השמרו לכם פן תשכחו את ברית יקוק א-להיכם אשר כרת עמכם

ועשיתם לכם פסל תמונת כל אשר צרך יקוק א-להיך:

כי יקוק א-להיך אש אכלה הוא אל קנא: פ

כי תוליד בנים ובני בנים ונושנתם בארץ והשחתם ועשיתם פסל תמונת כל ועשיתם הרע בעיני יקוק א-להיך להכעיסו

ויקרא פרק כו: א

לא תעשו לכם אילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחוות עליה כי אני יקוק א-

להיכם:

דברים פרק כז

ארור האיש אשר יעשה פסל ומסכה תועבת יקוק מעשה ידי חרש ושם בסתר וענו כל העם ואמרו אמן: o

שמות פרק לד

אלהי מסכה לא תעשה לך:

ויקרא פרק יט: ד

אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יקוק א-להיכם:

שמות פרק כ: יט

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם:

תהלים קו: כ

וימירו את כבודם בתבנית שור אכל עשב

יחזקאל ח: י (consider the context)

ואבוא ואראה והנה כל תבנית רמש ובהמה שקץ וכל גלולי בית ישראל מחקה על הקיר סביב סביב

Read carefully – don't trust my formatting! and answer the footnoted questions

שאלות דרב אחאי פרשת יתרו שאילתא נו

שאילתא

דאסיר להון לדבית ישראל למעבד בדמות שמשין דקודשא בריך הוא

דכתיב לא תעשון אתי - לא תעשון בדמות מה שאתי¹

לא תעשון - ואפילו לאחרים, דלאו איהו קא משתמש בהו,

דאעשייה קא קפיד קרא, והרי עשאום אחרים שרי לאישתמושי בהון ישראל².

ולא חייש לחשדא,

כדתניא³:

לקח חצר מפוייחת מצויירת - הרי זו בחזקתה.

ת"ר⁴

לא תעשון אתי - לא תעשון שימושי

כגון

דמות היכל

דמות שולחן

דמות מגורה

תניא

רבי אומר:

לא יעשה אדם

בית כתבנית היכל

ואכסדרא כנגד אולם

חצר כנגד עזרה

שלחן כנגד שלחן

מגורה כנגד מגורה;

אבל עושה

מגורה של חמשה ושל ששה ושל שמונה

ושל שבעה לא יעשה

אפילו משאר מיני מתכות

רבי יוסי ברבי יהודה אומר:

אף של עץ לא יעשה

כדרך שעשו מלכי בית חשמונאי.

אמרו לו:

משם ראייה!?

בתחילה שפודים של ברזל היו, וחפאום בבעץ;

העשירו, עשאום של כסף;

חזרו והעשירו, עשאום של זהב.

במאי קא מיפלגי רבי יוסי ברבי יהודה ורבי?

בכלי שרת עשאן של כסף - רבי פוסל; ורבי יוסי ברבי יהודה מכשיר.

רבי דריש כללי ופרטי

רבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוטי

רבי דריש כללי ופרטי

¹ What precisely does "אתי" mean here?

² What might this claim tell us about the איסור?

³ What does this beraita prove? How does it prove it?

⁴ Does this beraita agree or disagree with the previous drashah on אתי? If it agrees, do its examples provide a partial or rather a comprehensive definition of that derashah?

"ועשית מנורת כלל זהב טהור" – פרט; "מקשה תעשה המנורה"
 חזר וכלל; כלל ופרט וכלל, אי אתה דן אלא כעין הפרט;
 מה הפרט מפורש של מתכת, אף כל של מתכת.
 מאי מיעט? מיעט של עץ ושל עצם ושל זכוכית.
 ורבי יוסי ברבי יהודה דריש ריבוי ומיעוט:
 "ועשית מנורה" – ריבה;
 "זהב טהור" – מיעט; "מקשה תעשה המנורה" – חזר וריבה;
 ריבה ומיעט וריבה – ריבה הכל.
 מאי ריבה? ריבה של עץ ושל עצם ושל זכוכית.
 מאי מיעט? מיעט של חרש.

ברם צריך –
 הלכה כרבי יוסי ברבי יהודה,
 דאמר כלי שרת של עץ ושל עצם ושל זכוכית שפיר דמי, ואסיר למעבד בדמות שמשין,
 אלמא ריבוי ומיעוט דרשינן,
 או דילמא כרבי,
 דאמר כללי ופרטי דרשינן,
 של עץ ושל עצם ושל זכוכית לא עבדינן כלי שרת, שפיר דמי למעבד מינהון בדמות שמשין?
 אי נמי⁵
 הני מילי שמשין דאיפשר לעשות כמותן,
 כגון בית וכלי שרת;
 שמשין שאי אפשר לעשותן,
 כגון דמות חמה דמות לבנה דמות מלאכי שרת,
 מהו למיעבד?
 מי אמרינן כיון דאי אפשר לעשות כמותן⁶ שרי, ולא כלום קא עביד,
 או דילמא⁷ כיון דכתיב "אתי" – מה שאתי, עיקר במלאכי השרת משמע⁸, ואף על גב דאי
 איפשר לעשות כמותן אסיר!?
 ת"ש: דתנו רבנן:
 "לא תעשון אתי" – לא תעשון כדמות שמשי שמשין לפני,
 כגון אופני ושרפי וחיות הקודש ומלאכי השרת.
 ותניא אידך⁹ כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות.
 דמות אדם מניין?¹⁰
 אמר רב הונא בריה דרב אשי:
 מפרקיה דרב:
 אם שמיע לי "לא תעשון אתי", קרי ביה "לא תעשון אותי" – היינו פרצוף אדם¹¹.
 ותניא:
 כל הפרצופי¹² מותרין
 חוץ מפרצוף אדם.

⁵ What does the phrase מי אי נמי mean here? What, if anything, previous does this question relate to?

⁶ Define אפשר and כמותן.

⁷ What are the two understandings of the איסור presented here as alternatives?

⁸ What is the evidence here?

⁹ How does this beraita relate to the previous beraita? How do both relate to the beraitot brought at the outset?

¹⁰ How does this question relate to the previous discussion?

¹¹ How "serious" is this derashah? What does it seek to prove, and how?

¹² Define פרצוף precisely for this context.

Read only the underlined parts of the next two. How do those sections relate to each other?

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה ו

"לא תעשה לך פסל" -

יכול לא יעשה לו גלופה, אבל יעשה לו אטומה?

תלמוד לומר וכל תמונה.

לא יעשה לו אטומה, אבל יטע לו מטע?

תלמוד לומר¹ לא תטע לך אשרה.

לא יטע לו מטע, אבל יעשה לו של עץ?

תלמוד לומר כל עץ.

לא יעשה לו של עץ, אבל יעשה לו של אבן?

תלמוד לומר² ואבן משכית.

לא יעשה לו של אבן אבל יעשה לו של כסף?

תלמוד לומר³ אלהי כסף.

לא יעשה לו של כסף אבל יעשה לו של זהב?

תלמוד לומר⁴ ואלהי זהב.

לא יעשה לו של זהב, אבל יעשה לו של נחשת של בדיל של עופרת?

תלמוד לומר⁵ ואלהי מסכה לא תעשו.

לא יעשה לו דמות כל אלה, אבל יעשה לו דמות כל סמל?

תלמוד לומר⁶ פן תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל.

לא יעשה לו דמות כל סמל, אבל יעשה לו דמות בהמה חיה ועוף?

תלמוד לומר⁷ תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף.

לא יעשה לו דמות כל אלה, אבל יעשה לו דמות דגים וחגבים שקצים ורמשים?

תלמוד לומר /דברים ד יח/ תבנית כל רמש באדמה תבנית כל דגה אשר במים.

לא יעשה לו דמות כל אלה, אבל יעשה לו דמות חמה ולבנה כוכבים ומזלות?

תלמוד לומר /דברים ד יט/ ופן תשא עיניך השמימה וגו'.

לא יעשה לו דמות כל אלה, אבל יעשה לו דמות מלאכים כרובים ואופנים וחשמלים?

תלמוד לומר אשר בשמים.

אי אשר בשמים, יכול דמות חמה ולבנה וכוכבים ומזלות?

תלמוד לומר ממעל - לא דמות מלאכים, לא דמות כרובים, לא דמות אופנים.

לא יעשה לו דמות כל אלה, אבל יעשה לו דמות תהום וחשך ואפלה?

תלמוד לומר [ואשר מתחת לארץ].

ואשר במים מתחת לארץ -

להביא את הבוביא,

דברי רבי עקיבא;

ויש אומרים:

להביא את השברירים.

כל כך רדף הכתוב אחר יצר הרע, שלא ליתן לו מקום למצוא לו אמתלת התר.

¹ דברים פרק טז פסוק כא: לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יקוק אלהיך אשר תעשה לך: ו

² ויקרא פרק כו פסוק א: לא תעשו לכם אלילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי אני יקוק אלהיכם:

³ שמות פרק כ פסוק יט: לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם:

⁴ שמות פרק כ פסוק יט: לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב לא תעשו לכם:

⁵ ויקרא פרק יט פסוק ד: אל תפנו אל האלילים ואלהי מסכה לא תעשו לכם אני יקוק אלהיכם:

⁶ דברים פרק ד פסוק טז: פן תשחתון ועשיתם לכם פסל תמונת כל סמל תבנית זכר או מקבה:

⁷ דברים פרק ד פסוק יז: תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים:

מכילתא דרבי ישמעאל יתרו - מסכתא דבחדש פרשה י

"לא תעשון אתי" -

רבי ישמעאל אומר:

לא תעשון דמות שמי המשמשין לפני במרום,

לא דמות מלאכים ולא דמות אופנים ולא דמות כרובים.

ר' נתן אומר:

לא תעשון אותי -

שלא תאמר, עושה אני לו כמין דמות ואשתחווה לו -

ת"ל לא תעשון אותי.

וכתיב ונשמרתם מאד לנפשותיהם כי לא ראיתם כל תמונה.

רבי עקיבא או':

לא תעשון אתי -

שלא תנהגו בי כדרך שאחרים מנהגין ביראותיהן,

שכשהטובה באה עליהם הם מכבדין את אלהיהם,

שנאמר² על כן יזבח לחרמו וגו',

וכשהפורענות באה עליהן הם מקללין את אלהיהם,

שנאמר³ והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו;

אבל אתם

אם הבאתי עליכם את הטובה, תנו הודאה;

הבאתי עליכם את הייסורין, תנו הודאה,

וכן דוד אומר⁴ כוס ישועות אשא ובשם ה' אקרא;⁵ צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא.

וכן איוב אומר⁶ ה' נתן וה' לקח יהי שם ה' מבורך,

על מדה טובה ועל מדה פורענות.

מה אשתו אומרת לו?⁷

עודך מחזיק בתומתך ברך א-להים ומות,

וכן הוא משיב⁸ כדבר אחת הנבלות תדברי וגו'.

אנשי דור המבול שהיו כעורין בטובה וכשבאה עליהם הפורענות קבלו

אותה בעל כרחם.

[אנשי סדום היו כעורין בטובה וכשבאה עליהן הפורענות קבלו אותה בעל

כרחם]. ואנו שהיינו נאים בטובה לא נהיה נאים בפורענות.

לפיכך אמר לה כדבר אחת הנבלות תדברי.

ועוד

שיהא אדם שמח ביסורין יותר מהטובה,

שאפילו אדם עומד בטובה כל ימיו, אינו נמחל לו מן העבירות שבידו,

ומי מוחל לו העבירות, הוי אומר הייסורין.

רבי אליעזר בן יעקב אומר:

הרי הוא אומר⁹ מוסר ה' בני אל תמאס וגו' - מפני מה?

² חבקוק פרק א פסוק טז: על כן יזבח לחרמו ויקטר למכמתו כי בהמה שמן חלקו ומאכלו בראה:

³ ישעיהו פרק ח פסוק כא: ועבר בה נקשה ורעב והיה כי ירעב והתקצף וקלל במלכו ובאלהיו ופנה למעלה:

⁴ תהלים פרק קטז פסוק יג: כוס ישועות אשא ובשם יקוק אקרא:

⁵ תהלים פרק קטז פסוק ד: ובשם יקוק אקרא אנה יקוק מלטה נפשי:

⁶ איוב פרק א פסוק כא: ויאמר ערם יצתי יצאתי מבטן אמי וערם אשוב שמה יקוק נתן ויקוק לקח יהי שם יקוק מבורך:

⁷ איוב פרק ב פסוק ט: ותאמר לו אשתו ערך מחזיק בתמתך ברך אלהים ומת:

⁸ איוב פרק ב פסוק י: ויאמר אליה כדבר אחת הנבלות תדברי גם את הטוב נקבל מאת האלהים ואת הרע לא נקבל בכל זאת

לא חטא איוב בשפתי: פ

כי את אשר יאהב ה' יוכיח וגו'.
 אמרת, בוא וראה, מי גרם לכן זה לרצות את האב? הוי אומר,
 ייסורין.
 רבי מאיר אומר:
¹⁰ וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו וגו'
 [יהי לבך יודע מעשים שעשית וייסורין שהבאתי עליך,
 שלא לפי מעשיך הבאתי עליך את הייסורין.
 ר' יוסי בר' יהודה אומר,
 חביבין יסורין ששמו של מקום חל בו שיסורין באין עליו,
 שנאמר¹¹ ה' א-להיך מייסרך].
 רבי יונתן אומר,
 חביבין יסורין, כשם שהברית כרותה לארץ כך ברית כרותה
 ליסורין,
 שנאמר ה' א-להיך מיסרך,
 ואומר, כי ה' א-להיך מביאך אל ארץ טובה.
 ר' שמעון בן יוחאי אומר,
 חביבים יסורים, ששלש מתנות טובות נתנו לישראל ואומות
 העולם מתאוין להם, ולא נתנו להם אלא בייסורין.
 ואלו הן, תורה וארץ ישראל והעולם הבא.
 תורה מנין,
 דכתיב¹² לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה,
 ואומר¹³ אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך
 תלמדנו.
 ארץ ישראל מנין,
 דכתיב/דברים ח ה' א-להיך מיסרך
 ואומר/דברים ח ז/ כי ה' א-להיך מביאך אל ארץ
 טובה.
 העולם הבא מנין,
 דכתיב¹⁴ כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים
 תוכחות מוסר.
 אמרת, אי זו היא דרך שמביאה את האדם לחיי
 העולם הבא? הוי אומר, אלו יסורין.
 ר' נחמיה אומר,
 חביבין יסורין שכשם שהקרבות מרצין, כך
 יסורין מרצין.
 בקרבנות מהו או?¹⁵
 ונרצה לו לכפר עליו,
 בייסורין מה הוא אומר?

⁹ משלי פרק ג פסוק יא: מוסר יקוק בני אל תמאס ואל תקץ בתוכחתו:

¹⁰ דברים פרק ח פסוק ה: וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו יקוק אלהיך מיסרך:

¹¹ דברים פרק ח פסוק ה: וידעת עם לבבך כי כאשר ייסר איש את בנו יקוק אלהיך מיסרך:

¹² משלי פרק א פסוק ב: לדעת חכמה ומוסר להבין אמרי בינה:

¹³ תהלים פרק צד פסוק יב: אשרי הגבר אשר תיסרנו יה ומתורתך תלמדנו:

¹⁴ משלי פרק ו פסוק כג: כי נר מצוה ותורה אור ודרך חיים תוכחות מוסר:

¹⁵ ויקרא פרק א פסוק ד: וסמך ידו על ראש העלה ונרצה לו לכפר עליו:

¹⁶והם ירצו את עונם.
ולא עוד אלא שהייסורין מרצין יותר מן
הקרבנות,
מפני מה,
שהקרבנות בממון והייסורין בגוף.
וכן הוא אומר¹⁷ עור בעד עור וכל אשר
לאיש יתן בעד נפשו. –
כבר היה רבי אליעזר חולה, ונכנסו ארבעה
זקנים לבקרו, ר' טרפון ורבי יהושע ור' אלעזר בן
עזריה ורבי עקיבא.
נענה רבי טרפון ואמר,
רבי טוב אתה לישראל מגלגל חמה
[שגלגל חמה מאיר בעולם הזה ואתה הארת לנו
בעולם הזה ולעולם הבא.
נענה ר' יהושע וא'
רבי טוב אתה לישראל מטיפה של גשמים
שכך טיפה של גשמים בעולם הזה ורבי בעולם
הזה ובעולם הבא.
נענה ר' אלעזר בן עזריה ואמר,
טוב אתה לישראל יותר מאב ואם
שאב ואם בעולם הזה ורבי בעולם הזה ובעולם
הבא.
נענה ר' עקיבא ואמר
חביבין הייסורין.
אמר להם ר' אליעזר לתלמידיו,
סמכוני באשישות ואשמע דברי עקיבא תלמידי
שאמר חביבין ייסורין.
אמר לו מניין לך,
אמר לו כך למדתני, מקרא אני דורש דכתיב¹⁸
בן שתיים עשרה מנשה במלכו וחמשים וחמש
שנה מלך בירושלם ויעש הרע בעיני ה' וגו'
וכתיב¹⁹ גם אלא משלי שלמה אשר העתיקו
אנשי חזקיהו מלך יהודה.
וכי חזקיהו מלך יהודה על כל העולם
כולו לימד תורה ולמנשה בנו לא לימד
תורה,
אלא מכל טורח שטרחנו /שטרח/ בו
ומכל עמל שעמל בו לא העלוהו למוטב
אלא ייסורין,

¹⁶ ויקרא פרק כו פסוק מג: והארץ תעזב מהם ותרחץ את שבתתיה בהשמה מהם והם ירצו את עונם יען וביען במשפטי מאסו

ואת חקתי געלה נפשם:

¹⁷ איוב פרק ב פסוק ד: ויען השטן את יקוק ויאמר עור בעד עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו:

¹⁸ דברי הימים ב פרק לג פסוק א: בן שתיים עשרה מנשה במלכו וחמשים וחמש שנה מלך בירושלם:

¹⁹ משלי פרק כה פסוק א: גם אלה משלי שלמה אשר העתיקו אנשי חזקיהו מלך יהודה:

שנ' 20 וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא אשר למלך אשר וילכדו את מנשה בחחים ויאסרו בנחשתים ויבאו אותו בבלה וכהצר לו חלה את פני ה' ויכנע מאד לפני ה' אלהי אבותיו ויתפלל אליו ויעתר לו וישמע תחנונו וישיבוהו ירושלם למלכותו] הא למדת שחביבין ייסורין.

"אלהי כסף ואלהי זהב" - למה נאמר? לפי שהוא אומר ²¹ועשית שנים כרובים זהב, אמר הריני עושה ארבעה? ת"ל אלהי כסף ואלהי זהב - אם הוספת על שנים, הרי הם כאלהי זהב. אלהי כסף למה נאמר? והלא כבר נאמר אלהי זהב, ומה ת"ל אלהי כסף? [והלא מה שהותרנו בו אסרנו בו, מה שאסרנו בו דין הוא שנאסר בו, ומה ת"ל אלהי כסף? לפי שמצינו כל כלי בית עולמים שאם אין להם של זהב הן עושים אותו של כסף, שומע אני אף שנים כרובין כן ת"ל אלהי כסף - הא אם שניתם משל זהב, הרי הן כאלהי כסף.

"לא תעשו לכם"
שלא תאמרו: הואיל ונתנה תורה רשות לעשות בבית המקדש, הריני עושה בבתי כנסיות ובבתי מדרשות?
ת"ל לא תעשו לכם.
דבר אחר::
"לא תעשו לכם" -
שלא תאמרו: הרי אנו עושין לנו, כדרך שאחרים עושין במדינות?
ת"ל לא תעשו לכם.

²⁰ דברי הימים ב פרק לג פסוק י: וידבר יקוק אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו:

²¹ שמות פרק כה פסוק יח: ועשית שנים כרובים זהב מקשה תעשה אתם משני קצות הכפרת:

13 מכילתא דרבי שמעון בר יוחאי פרק כ: (ג-ה)

לא יהיה לך

יכול לא יקיים לעצמו אבל יקיים לאחרים
ת"ל לא יהיה - מה ת"ל לא יהיה לך? מלמד שכל המקיים ע"ז לעצמו עובר משום שתיים
משום לא יהיה
ומשום לך.

אלהים

יכול לפי שנקראו אלהים יכול יש בהן צורך לפני
ת"ל אחרים.

ד"א

מה ת"ל אלהים אחרים

שלא יעשה אדם אלוה שלכסף ואלוה שלזהב ויאמר לא שיקוץ אלא לאלוה לא גילול אלא ת"ל אלהים אחרים
אף על פי שאין אתה מחזיק בו לשם אלוה אי אתה רשאי לקיימו.

ד"א

אחרים

אחרונים - באחרונה נעשו

<וכן הוא אומר חדשים מקרוב באו לא שערום אבותיכם (דב' לב יז)¹

לא הועילו לך ולא הועילו לאבותיך ולא הועילו כלום מימיהן.

ד"א

אחרים

שמאחרין את הטובה מלבוא לעולם.

ד"א

אחרים

שעושין את עובדיהן אחרים.

ד"א

אחרים

שאחרים הן לעובדיהן

וכן הוא אומר אף יצעק אליו ולא יענה (ישע' מז ז)². על פני לא בדמותי ולא בדמות שמי. ד"א

על פני

מלמד שמביאין אף לעולם.

"לא תעשה" -

שמה תאמר אעשה צורה ואעבוד אותה?

ת"ל לא תעשה

יכול צורת אדם

ת"ל תבנית זכר או נקבה

יכול צורת אבן

ת"ל ואבן משכית³

יכול צורת עץ

ת"ל לא תטע לך אשרה כל עץ⁴

יכול צורת דג

ת"ל תבנית כל דגה⁵

כול צורת עוף

¹³ How does the Mekhilta deRashbi relate to the Mekhilta DeR.Yishmael? Compare and contrast:

¹ דברים פרק לב פסוק יז: יזבחו לשדים לא אלה אלהים לא ידעו חדשים מקרב באו לא שערום אבותיכם:

² ישעיהו פרק מז פסוק ד: ישארו על כתף יסבלהו ויניחהו תחתיו ויעמד ממקומו לא ימיש אף יצעק אליו ולא יענה מצרתו לא

ישעיהו: ו

³ ויקרא פרק כו פסוק א: לא תעשו לכם אילים ופסל ומצבה לא תקימו לכם ואבן משכית לא תתנו בארצכם להשתחות עליה כי

אני יקוק אלהיכם:

⁴ דברים פרק טז פסוק כא: לא תטע לך אשרה כל עץ אצל מזבח יקוק אלהיך אשר תעשה לך: ו

⁵ דברים פרק ד פסוק יח: תבנית כל רמש באדמה תבנית כל דגה אשר במים מתחת לארץ:

ת"ל אשר תעוף בשמים⁶
יכול צורת בהמה
ת"ל תבנית כל בהמה⁷
כול צורת מלאכים
ת"ל אשר בשמים ממעל
יכול תהום וחושך
ת"ל ואשר במים מתחת לארץ
יכול הבוביא
ת"ל ואשר במים
יכול צורת סרסורירין
ת"ל ואשר במים
יכול צורת חמה ולבנה כוכבים ומזלות
ת"ל ופן תשא עיניך השמימה.

לא תעשה לך
מלמד שכל העושה ע"ז לעצמו עובר משום שתיים
משום לא תעשה
ומשום לך.

פסל

אין לי אלא פסל?
כשהוא אומר כל תמונה - לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות.
אשר בשמים - לרבות שמים עצמם.
ממעל - לרבות מלאכי שרת
ואשר בארץ - לרבות הרים וגבעות נחשים ועקרבים
מתחת - לרבות את התהומות.
ואשר במים - לרבות את חיות הים ואת הדולפינין.
מתחת - לרבות את השלשולין.
לארץ - לרבות ארץ עצמה.

כשהוא אומר כל תמונה - לא בדמותן ולא בדמות בבואה שלהן ולא בדמות חיות רעות ולא בדמות חיות שלמעלה

אם סופינו לרבות כולן מה ת"ל פסל?
אלא אם אתה עושה כן נמצאת פוסל עולם ממני והריני פוסל עולם ממך.

לא תשתחוה להם -
משתחוה אתה לאדם.
יכול אפילו נעבד כהמן?
ת"ל לא תשתחוה להם ולא תעבדם - לא תשתחוה דרך עבודה.
לא תשתחוה להם השתחויה בכלל היתה למה יצאת . . .

⁶ דברים פרק ד פסוק יז: תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים:
⁷ דברים פרק ד פסוק יז: תבנית כל בהמה אשר בארץ תבנית כל צפור כנף אשר תעוף בשמים:

Background

עבודה זרה מ: - מא.

/מתני'./

כל הצלמים אסורין, מפני שהן נעבדין פעם אחת בשנה, דברי רבי מאיר;
וחכמים אומרים: אינו אסור אלא כל שיש בידו מקל או צפור או כדור;
רבן שמעון בן גמליאל אומר: אף כל שיש בידו כל דבר .

גמ'.

אי דנעבדין פעם אחת בשנה, מאי טעמא דרבנן?

א"ר יצחק בר יוסף א"ר יוחנן:

במקומו של ר"מ היו עובדין אותה פעם אחת בשנה,

ור"מ דחייש למיעוטא - גזר שאר מקומות אטו אותו מקום,

ורבנן דלא חיישי למיעוטא - לא גזרו שאר מקומות אטו אותו מקום.

אמר רב יהודה אמר שמואל:

באנדרטי של מלכים שנינו.

אמר רבה בר בר חנה אמר ר' יוחנן:

ובעומדין על פתח מדינה שנינו .

אמר רבה:

מחלוקת בשל כפרים,

אבל בשל כרכים - ד"ה מותרין.

מ"ט?

לנוי עבדי להו.

ודכפרים מי איכא למ"ד לנוי קעבדי להו?! דכפרים ודאי למיפלחינהו עבדי להו!?

אלא אי אתמר הכי אתמר:

אמר רבה:

מחלוקת בשל כרכים,

אבל בשל כפרים - ד"ה אסורים.

וחכ"א: אינן אסורין וכו'.

מקל - שרודה את עצמו תחת כל העולם כולו כמקל.

צפור - שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו כצפור.

כדור - שתופש את עצמו תחת כל העולם כולו ככדור.

תנא:

הוסיפו עליהן: סייף, עטרה, וטבעת.

סייף - מעיקרא סבור לסטים בעלמא, ולבסוף סבור שהורג את עצמו תחת כל העולם כולו;

עטרה - מעיקרא סבור גדיל כילי בעלמא, ולבסוף סבור כעטרה למלך;

טבעת - מעיקרא סבור אישתימא בעלמא, ולבסוף סבור שחותם את עצמו תחת כל העולם כולו למיתה.

רבן שמעון בן גמליאל כו'.

תנא:

אפילו צרור, אפי' קיסם.

בעי רב אשי:

תפש בידו צואה, מהו?

מי אמרינן: כ"ע זילו באפיה כי צואה,

א"ד הוא מיהו דזיל באפי כ"ע כצואה?

תיקו.

For each Rashi below – explain why his comment is exegetically necessary, i.e. how one might have misunderstood or failed to understand the Talmud without them.

רש"י מסכת עבודה זרה דף מ עמוד ב

מ"ט דרבנן - מדלא קתני וחכמים אומרים אינו נעבד אלא מי שיש בידו וכו' מכלל דסבירא להו דנעבדים.
אנדרטי - כשהמלך מת עושין צורתו בפתח השער לזכרון והתם קאסר רבי מאיר דאגב חביבותא פלחי ליה.
בעומדין על פתח המדינה שנינו - בהנהו קאסר רבי מאיר דחשיבי להו.

Only if there's time – What, in very broad terms, is the relationship between the Tosafots below and the Rashis above?

תוספות מסכת עבודה זרה דף מ עמוד ב

כל הצלמים רשב"ג אומר אף כל שיש בידו כל דבר –

בגמ' מפרש טעמא דר"מ משום דחייש למיעוטא וגזר שאר מקומות אטו אותו מקום ורבנן דלא חיישי למיעוטא לא גזרי

ומשמע מהכא דרשב"ג נמי לא חייש למיעוטא ופליג אדר"מ ותימה

דא"כ קשיא דרשב"ג ארשב"ג וקשיא הלכתא אהלכתא

דרשב"ג דהכא לא חייש למיעוטא

ובפרק אמ לא הביא (שבת דף קלה: ושם) תנן רשב"ג אומר כל ששהה ל' יום באדם אינו נפל הא לא שהה כגון (שנשרף) או שאכלו ארי הוי נפל אף על גב דרוב נשים אינן מפילות אלמא חייש למיעוט נפלין ותנן נמי פ"ג דבכורות (דף כג:): רשב"ג אומר הלוקח בהמה מניקה מן העובד כוכבים פטורה מן הבכורה דלא מרחמא אלא אם כן ילדה משמע אבל מטעם חולבת לא דחלב אינו פוטר דחיישינן למיעוט חולבות אף על פי שאינן יולדות

והלכתא קיימא לן כרבנן דלא חיישי למיעוט דאמרינן פ"ק דחולין (דף יא:): ור"מ דחייש למיעוטא היכי אכל בישרא ומדלא קאמר היכי אכלינן משמע דקי"ל דלא חיישינן למיעוטא ואילו בבכורות ובנפל פסקינן כרשב"ג דחייש למיעוטא

וה"ל

דודאי רשב"ג לא חייש למיעוטא כדמשמע הכא

וההיא דנפל שאני הוא מיעוט המצוי דנפלים שכיחי ושם ודאי יש לחוש כדאמרינן (יבמות דף קכא.) גבי ראוהו נופל למים שאין להם סוף או ראוהו גוסס דאשתו אסורה אף על פי שרוב גוססין למיתה ודחיישינן למיעוטא מפני שהוא מיעוט המצוי וההיא דבכורות מיירי שראינוה חולבת קודם לידה דודאי הוחזקה מן המיעוט אבל ודאי בשאר בהמות חלב פוטר וכן הלכה.

אי דנעבדין פעם אחת בשנה מאי טעמייהו דרבנן – וא"ת

דלמא בהא פליגי

מר סבר דנעבדין

ומר סבר אין נעבדין

וה"ל

דמשמע ליה דאפילו רבנן אית להו דנעבדין מדלא קתני וחכ"א אין נעבדין אלא מי שיש בידו וכו' וכן פ"ה.

ר"מ גזר שאר מקומות אטו אותו מקום – וא"ת

בפירקין דלעיל (דף לד:): גבי גבינת בית אונייקי לא גזר נמי ר"מ שאר מקומות

ויש לומר

דשאני התם דבאותו מקום נמי לא היו נשחטין לעבודת כוכבים כי אם המיעוט ואי הוה גזרינן שאר מקומות אטו אותו מקום הוי מיעוטא דמיעוטא אבל כאן במקומו של ר"מ היו כולם עובדין כל הצלמים וה"נ גזר ר"מ על הכותים מפני דמות יונה שמצאו בהר גרזים והיו כל בני המקום עובדין לה (חולין ו.).

אנדרטי של מלכים –

פ"ה

צורת שלטון המת עושין לזכרון

ור"ת פי'

צורת שלטון החי עושין לכבודו וראיה לדבר מאנדרטי של נבוכדנצר ועוד דאמר במדרש אדריינוס קיסר הלך את ר' יהושע לטייל במדינה הראהו צורת צלמים שהיו עושין לכבודו.

ובאנדרטי של מלכים שנינו –

פ"ה

ובהוא קאסר רבי מאיר דאגב חביבותייהו פלחי להו ומפרש נמי בעומדין על פתח מדינה דחשיבי טפי משמע אבל בשאר צלמים לא אסר רבי מאיר

וקשה

דהא תנן (לקמן דף מא.) מצא תבנית יד או תבנית רגל הרי אלו אסורין ולשון מצא משמע בשוק או בשדה ואפילו למאי דמוקי לה שמואל לקמן בעומדים על בסיסן ופ"ה על בימוס שלהן ששם עובדין אותם לא נהירא דלשון מצא לא משמע כן אלא שיש להם בית מושב רחב ויכולין לעמוד לבדן וניכרים שלא נשתברו מצלם שלם

ועוד קשה

דהכא משמע דסתם אנדרטי של מלכים פלחי להו טפי ואדרבה בפרק כלל גדול (שבת דף עב:) משמע שאין סתמן לעבוד דקאמר אי דחזא אנדרטי וסגיד ליה אי דקבליה עליה וכו'

לכך פי' רבינו תם

דהכא קאי אהיתרא דרבנן וה"ק הא דשרו רבנן במתני' היינו דוקא באנדרטי של מלכים ובעומדין על פתח מדינה דבהנהו שרו רבנן דודאי לנוי עביד להו

ורבי אלחנן מיישב פ"ה

דודאי קאי ארבי מאיר ובשאר צלמים לא אסר וההיא דלקמן דתבנית יד ותבנית רגל מיירי בשל כפרים והנהו ודאי אסורים אפילו לרבנן דודאי למיפלחינהו עבדי להו ובכך ניחא דכי דייק לה במילתיה דרבי יוחנן הא צלמים עצמן אסורין וסתמא כרבי מאיר לא מצי למימר דסתמא כרבי מאיר מסיפא דתבנית יד ורגל דההיא אתיא אפילו כרבנן כדפרישית והא דמשמע בפרק כלל גדול (שם דף עב:) דאנדרטי אין סתמן נעבד לא איירי בשל מלכים אלא בשל שולטנות והכא מיירי בשל מלכים

Read carefully. Based on this sugya, without reference to rishonim etc., what would you say is forbidden (acc. to whom) in the way of images, statues, etc. not intended for worship?

תלמוד בבלי מסכת עבודה זרה דף מב עמוד ב
מתני'.

המוצא כלים ועליהם
צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון –
יוליכם לים המלח;
רבן שמעון בן גמליאל אומר:
שעל המכובדין – אסורין;
שעל המבוזין - מותרין.

גמ'.
למימרא דלהני הוא דפלחי להו, למידי אחרינא לא?!
ורמינהי:

השוחט
לשום ימים, לשום נהרות, לשום מדבר, לשום חמה, לשום לבנה, לשום כוכבים ומזלות,
לשום מיכאל שר הגדול, לשום שילשול קטן –
הרי אלו זבחי מתים!?

אמר אביי:
מיפלח – לכל דמשכחי פלחי;
מיצר ומפלחי -
הני תלתא דחשיבי - ציירי להו ופלחי להו;
למידי אחרינא - לנוי בעלמא עבדי להו.

מנקיט רב ששת חומרי מתנייתא ותני:
כל המזלות מותרין - חוץ ממזל חמה ולבנה;
וכל הפרצופין מותרין - חוץ מפרצוף אדם;
וכל הצורות מותרות - חוץ מצורת דרקון.

אמר מר: כל המזלות מותרין חוץ ממזל חמה ולבנה.

הכא במאי עסקינן?

אילימא בעושה,

אי בעושה, כל המזלות מי שרי?!

והכתיב:

לא תעשון אתי – לא תעשון כדמות שמישי המשמשיו לפני במרום?!

אלא פשיטא במוצא,

וכדתנן:

המוצא כלים ועליהם צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון - יוליכם לים המלח;

אי במוצא,

אימא מציעתא:

כל הפרצופות מותרין, חוץ מפרצוף אדם -

אי במוצא, פרצוף אדם מי אסור?!

והתנן:

המוצא כלים ועליהם צורת חמה, צורת לבנה, צורת דרקון – יוליכם לים המלח;

צורת דרקון אין, פרצוף אדם לא?!

אלא פשיטא בעושה,

וכדרב הונא בריה דרב יהושע.

אי בעושה,

אימא סיפא:

כל הצורות מותרות, חוץ מצורת דרקון -

ואי בעושה, צורת דרקון מי אסיר?!

והכתיב:

לא תעשון אתי אלהי כסף ואלהי זהב –

הני אין, צורת דרקון לא?!

אלא פשיטא במוצא,

וכדתנן:

המוצא כלים ועליהם צורת חמה

רישא וסיפא במוצא, ומציעתא בעושה?!

אמר אביי:

אין, רישא וסיפא במוצא, ומציעתא בעושה.

רבא אמר:

כולה במוצא, ומציעתא רבי יהודה היא.

דתניא:

רבי יהודה מוסיף: אף דמות מניקה וסר אפיס;

מניקה - על שם חוה שמניקה כל העולם כולו;

סר אפיס - על שם יוסף שסר ומפיס את כל העולם כולו;

והוא דנקיט גריוא וקא כייל,

והיא דנקטא בן וקא מניקה.

...

תנן התם:
דמות צורות לבנות היה לו לר"ג בעלייתו בטבלא בכותל, שבהן מראה את ההדיוטות ואומר להן: כזה
ראיתם או כזה ראיתם.

ומי שרי? והכתיב: לא תעשון אתי - לא תעשון כדמות שמישי המשמשים לפני!
אמר אביי:

לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן,

כדתניא:

לא יעשה אדם בית תבנית היכל, אכסדרה תבנית אולם, חצר תבנית עזרה, שולחן
תבנית שולחן, מנורה תבנית מנורה,
אבל הוא עושה של ה' ושל ו' ושל ח',
ושל ז' לא יעשה

אפילו של שאר מיני מתכות;

רבי יוסי בר יהודה אומר: אף של עץ לא יעשה, כדרך שעשו בית חשמונאי;

אמרו לו: משם ראייה? שפודין של ברזל היו וחופין בבעץ;

העשירו עשאום של כסף;

חזרו והעשירו עשאום של זהב.

ושמשין שאי אפשר לעשות כמותן מי שרי? והתניא: לא תעשון אתי - לא תעשון כדמות
שמישי המשמשים לפני במרום!?

אמר אביי:

לא אסרה תורה אלא בדמות ד' פנים בהדי הדדי.

אלא מעתה, פרצוף אדם לחודיה תשתרי? אלמה תניא: כל הפרצופות מותרין, חוץ מפרצוף
אדם?!

אמר רב יהודה בריה דרב יהושע: מפרקיה דרבי יהושע שמיע לי:

לא תעשון אתי - לא תעשון אותי, אבל שאר שמשין שרי.

ושאר שמשין מי שרי? והתניא: לא תעשון אתי - לא תעשון כדמות שמישי המשמשים לפני
במרום, כגון אופנים ושרפים וחיות הקדש ומלאכי השרת!?

אמר אביי:

לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון.

ושבמדור התחתון מי שרי?!

והתניא:

אשר בשמים - לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות; ממעל - לרבות מלאכי השרת!?

כי תניא היא - לעובדם.

אי לעובדם, אפילו שילשול קטן נמי?!

אין הכי נמי, ומסיפיה דקרא נפקא,

דתניא:

אשר בארץ - לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות; מתחת - לרבות שילשול קטן.

ועשייה גרדתא מי שרי?!

והתניא: לא תעשון אתי - לא תעשון כדמות שמישי המשמשים לפני במרום, כגון חמה ולבנה,

כוכבים ומזלות?!

שאני ר"ג, דאחרים עשו לו.

והא רב יהודה דאחרים עשו לו, וא"ל שמואל לרב יהודה: שיננא, סמי עיניה דדין!

התם בחותמו בולט,

ומשום חשדא;

דתניא:

טבעת שחותמה בולט - אסור להניחה ומותר לחתום בה

חותמה שוקע - מותר להניחה ואסור לחתום בה. ו

מי חיישנן לחשדא?! והא בי כנישתא דשף ויחיב בנהרדעא דאוקמי ביה אנדרטא, והוו עיילי
ביה אבוה דשמואל ולוי ומצלו בגויה, ולא חיישי לחשדא?!

רבים שאני.

והא רבן גמליאל דיחיד הוה?!

כיון דנשיא הוא, שכיחי רבים גביה.

ואיבעית אימא: דפרקים הואי.

ואיבעית אימא: להתלמד שאני,

דתניא:

לא תלמד לעשות - אבל אתה למד להבין ולהורות.

שו"ת מהר"ם אלשיך סימן עז

+פירוש סוגיא דגמרא ממסכת ע"ז דפ' כל הצלמים דף ל"ג: +
תנן התם דמות צורת לבנות היה לו לר"ג וכו' ומי שרי והכתיב וכו'
ראוי להעיר

שמעיקר' הוה ליה לאקשווי מברייתא בתריית' דמקשי בגמ' דתניא לא תעשון אתי לא תעשון כדמות שמשי
המשמשין לפני במרום כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות ולא היה מקום לכל הני תירוצי כדלקמן דלא אשכח
תרוצי' אלא אחרים עשו לו או לפחות הקושי' השנית והתני' לא תעשון בדמות /כדמות/ המשמשין במרום ה"ל
לאקשווי בריש' ולא מקמיית' דאין נזכר במרום ולא היה מקום לומר התירוץ הראשון
ועוד

בתירוץ הב' ה"ל אלא

ועוד

מאי קא משני לא אסרה תורה אלא בדמות ד' פנים וכי אין במרום אלא ד' חיות

ועוד

מהיכ' תיתי דצריך ד' פרצופין בהדי הדדי

ועוד

שסותר דבריו הראשונים וחולק על הברית' דמהאי קרא גופיה קא אסר תבנית היכל ומנורה וכו' והיכי קאמר
השתא דלא אסרה אלא ד' פנים דגם כי נימא דהדר ביה אביי קשו ברייתות אהדדי דל"ל דהיכל ואולם לא הו
משמשין ולא מהאי קרא נפקי דהא רש"י ז"ל שמשים של מטה קרי להו בפירוש

ועוד

להאי תירוץ' דרב יהודה לא תעשון אותי בריית' דאקשי מינה לעיל לא תעשון דמות שמשי במרום היכי

מיתרצ'

ועוד

גמרא' דפריך ליה ושאר שמשין מי שרי ומקשה ליה מבריית' דאופנים וכו' אמאי לא אקשי ליה מברית' דלעיל

ועוד

מאי דהדר מתרץ אביי לא אסרה תורה אלא שמשים שבמדור העליון היל"ל אלא

ועוד

דהאי ברית' דאופנים כו' איכא לפרושי הכי דדוקא של מדור העליון אבל ברית' דלעיל דקאמר במרום סתם
וברית' דתבנית היכל וכו' מדור התחתון ומקדש של מטה נמי והיכי קאמר לא אסר' תור' אלא בעליון

ועוד

כשמקש' בגמ' ומדו(ת) [ר] התחתון מי שרי אמאי לא מייתי מברית' דלקמן כגון חמה ולבנה וכו' דהוי בקרא
דקיימינן עלי' לא תעשון וכו' ולא מאשר בשמים כו' ונמי ה"מ לאתויי מברית' דלעיל

ועוד

מאי דעתיה דאביי דמעיקרא אמר לא אסרה תורה אלא בשמשים דלמטה אבל לא במדור עליון ותחתון והשתא
קאמר דדוקא בעליון

ועוד

מאי קא משני כי תניא ההיא לעובדם וברית' דלעיל דהמשמשים במרום וברית' דתבנית היכל וכו' האם לא
נאסרו אלא לעבדם הא לא תעשון כתיב

ועוד

דקא אמר אין ה"נ ומסיפ' דקרא נפקא וא"כ הדר' קושיא לדוכת' כיון דמקרא דמתחת מרבה שלשול קטן
לשתוק מחמה כו' דכ"ש הוא

ועוד

דקא הדר ופריך ועשיה גרידתא מי שרי והתניא וכו' מ"ש ברייתא דלעיל דלא קתני חמה וכו' מהך דלא קתני
אופנים וכו'

ועוד

כדמשני אחרים עשו היל"ל אלא איבר' דמקשה אי הוה מעיקרא מקשה לאביי מברית' דלא תעשון לרבות חמה
כו' הוה מצי לתרוצי ולמימר לא אסרה תורה אלא בעושה הלבנה או חמה שלמה כמו שהם במרום אבל ההיא
דר"ג לא היו רק חסרות כחצי עגול' כאשר היה בזמן חידוש להראות לעדים כזה ראייתם וכו' וגם בזמן חידוש'

שלמה היא למעלה אלא שאין מתגלה לנו אלא פגימת' למראה עינינו ולא נאסר אלא כעין מה למעלה ואפי' אברית' קמיתא דפירכא שניה הוה אפשר לשנויי נמי הכי משום הכי לא גלה הבריות ההן מעיקרא אלא מקרא שאין שם נזכר במרום לראות אם יחלק בין מאי דבמרום למשמיים של מטה או יחלק בין של מרום לשלמים או חסרים ואביי שלא ראה בריתא דבמרום אחז בחילוק ההוא דלא אסרה תורה אלא בשל מטה דאפשר לעשות כמותן וכשראה המקשה שלא הכניס עצמו לחלק בין צורה שלמה לחסרה התחיל להקשות מברית' דבמרום ולא מבריתא דמפרש בה כגון חמה וכו' דהוי קל לבא לחלק בין שלמה לחסרה אבל מהך שאינו מזכיר בה פרטים כ"א סתם שכלל כל מה שבמרום מקשה שפיר שאין לחלק בין שלמה לחסרה שהרי בכלל מה שבמרום הן חיות הקדש שנראה שהעושה דמות פני ארי' או פני שור או פני נשר או פני אדם וזיב וכו' אין לחלק בין שלמה לחסרה שהרי אין לך חסרון גדול מזה כי למעלה לכל אחד מהן דמות ארבעתן כמו שאמר הכתוב פני אריה לארבעתן פני שור לארבעתן וכו' ואעפ"י כן העושה פני אריה או פני אדם בלבד אסור וכו' הוא לעושה לבנה בלתי מלאה כי אם כאשר בעת חדושו' ומשני לא אסרה תורה אלא בדמות ד' פנים שהוא כאשר הן למעלה כלומר כי גם צורת הלבנות לא יאסרו כי אם שלימות כאשר הן למעלה ואינו מפרש דתני/דתנא/ אינו כולל כל מה שבמרום אלא שהבין כי מהחיות היה הכרח הקושיא לשלול החלוק ואמר כי בחיות שבמרום בארבעה פנים בהדי הדדי שהוא הצורה של מעלה מיירי וה"ה לכל מה שבמרום ופריך א"ב לדידי דלא בעינ' כאשר הוא במרום לגמרי היינו כל הפרצופים וכו' חוץ מפרצוף אדם אלא לדידך אפילו אדם תשתרי שאין לו ד' פנים כחיה של פני אדם שבמרום אלא ודאי דכל מאי דבמרום אפי' אינו לגמרי אסור וא"כ גם צורת לבנה בחסרון תאסר א"ר יהודה לעולם אימא לך דאין אסור אלא דמות שלם כאשר הוא למעלה וה"ה לצורת לבנות ובריתא בד' פנים איירי ומאי דקא אסיר פרצוף אדם לחוד' היינו משום דרשה דאותי דכתב מאן דמצייר להב"ה דמות אדם קא מצייר ליה מש"כ /משא"כ/ בכלל השאר ופריך ושאר משמים שאין ציורן שלם דומיא דאדם שאין בו שאר הג' פנים שבחיה שהי' פני אדם למעלה מי שרו בגמ' גם ללבנה חסרה והתניא לא תעשון וכו' כגון אופנים ושרפים וכו' והלא אופנים ושרפים ומלאכי השרת אינן נראים לבני אדם וגם הם רוחניים ואין לך ציור דמות בחסרון יותר מזה כי בשלמא חיות הרי הן פני אריה ושור ונשר ואדם הנראים לנו בעולם אך אופנים ושרפים ומלאכים א"א לציירן דמות שלם ואפ"ה נאסרו אמר אביי לא אסרה תורה דמות בלתי שלם אלא במדור העליון אבל במדור התחתון כגון חמה וכו' דוקא שלמים וע"כ לבנות חסרון מותר ומקיים התירוץ הקודם ופריך ושבמדור התחתון מי שרי שלא בשלמות והתני' אשר בשמים לרבות וכו' ממעל וכו' הרי שמשוה הכתוב מדור התחתון לעליון וכאשר א"א לעשות דמות מה שבמדור העליון בלי חסרון ואסור כך אותן שבתחתון אפי' בחסרון אסור ומשני לעבדם לא הוה אולם הכתוב לאסור מה שבמדור התחתון בחסרון אלא לעבדם דבהכי מיירי הוה קרא אבל בעשיה גרידתא דוקא שלמים אסור והמקשה סבר שגם לא נאסרו לעבוד רק אלו והקשה אפי' שלשול כו' והשיב אה"נ אלא וכו' כלומר כי מה שבא הכתוב אינו להשוות אסור עשייתן לעבוד אפי' בדמות בלתי שלם ואחר שסיבב המקשה כל הגלגולים האלו עד שהביא את המתרחץ לומר שהוקשו שבמדור התחתון לעליון ע"י שבאו מפסוק אחד לומר כי כאשר המלאכים שבמדור העליון א"א לציירן בדמות שלם כן חמה ולבנה שבתחתון יאסרו גם בלתי שלמים אלא שאמר שלא הוקשו כ"א לעבדם אך בעשיה לא הוקשו עתה בא והקשה ואמר ועשיה גרידתא מי שרי אפילו בחסרון והתני' לא תעשון אתי וכו' כגון חמה ולבנה וכו' והנה מפסוק זה עצמו שמוציא חמה וכו' שהן ממדור התחתון הוא הפסוק עצמו שהבאתי לך לאסור עשיה לשבמדור העליון מבריתא דלא תעשון אתי וכו' כגון אופנים ושרפים וכו' הנה שהשוו זה לזה וכמו ששל מדור העליון אין ציורם שלם ואסור כן של התחתון ואין מקום עתה לומר לא אסרה תורה אלא שבמדור העליון שהרי בבריתא זו מוציא מאותו הפסוק חמה וכו' שהן מהתחתון הנה שאפי' חסרה אסורה והדרא קושיא לדוכתא איך היו לר"ג צורת לבנות ואין להקשות למה אחר שהשיב לו לא אסרה תורה אלא שבמדור העליון לא הקשה לו מיד מהבריתא הזאת שמזכיר חמה וכו' כי המקשה עשה בחכמה כ"א היה מיד מקשה לו מזאת הבריתא היה אפשר להשיב כי מה שאין המלאכים נראים לא נאמר שע"כ אין ציורן נקרא שלם כיון שאינו בגוף הציור חסרון ולא היינו למדים לחמה ולבנה שבמדור התחתון שגם בחסרון יאסרו מכח דרשות ב' הבריות זו ובריתא דאופנים ע"כ הלימוד ברייתא זו והביא ברייתא דאשר בשמים דמיירי בעבודה שהודה לו דדוקא לעבדם הושוו תחתון כעליון ליאסר גם בחסרון כי סברא היא דלא גרע משלשול קטן ומינה דהודה לו בהשווא' כי ציור המלאכים לחסר הוא דומה אז הקשה בעצם מהבריתא אחרונה כדפרישנ' ומשני אחרים עשו לו ולא קאמר אלא דשנויא קמא בעינן שיהא בחסרון ושארירים עשו לו:

תוספות מסכת יומא [דף נד עמוד א]

כרובים בצורתא –

נשאלתי

על אותם שמציירים במחזורים צורות חיות ועופות אם יפה עושים אם לא

והשבתי

נ"ל דודאי לא יפה עושים

שמתוך שמסתכלים בצורות הללו אין מכוונין לבם לאביהם שבשמים

מיהו

אין כאן איסור דלא תעשה לך פסל וגו' (שמות כ)

דהא מסקינן בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג:) שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו

ואפילו חשדא ליכא [דף נד עמוד ב] בציורים שהם מיני צבעים בעלמא ואין בהם ממשות כלל

דלא חיישינן לחשדא אלא בחותם בולט ולא בחותם שוקע

וכל שכן בדבר זה שאינו לא שוקע ולא בולט אלא מין צבע בעלמא

ונראה לי

דאפילו ישראל מותר לצור צורות במיני צבעים ואין בזה משום לא תעשה לך פסל דלא אסר אלא פרצוף גמור

חקוק בששר אבל במיני צבעים מותר

כדאמר בחזקת הבתים (ב"ב דף נד.)

הצר צורה בנכסי הגר קנה

דרב לא קנה לגינתא דבי רב אלא בצורתא

והקשה שם רבינו שמואל

והאמרת דכיוור לא קנה אלא באמה כנגד הפתח

ותירץ דהתם לאו היינו צורת בריה אלא ציורין בעלמא מעשה צעצועים ופרחים אבל צורת חיה או

עוף חשיבא ולא בעינן אמה כנגד הפתח

אלמא דרב צייר צורת חיה ועוף

אלא ודאי במיני צבעים מותר

והא דתניא במכילתא

לא תעשה לך פסל וכו' עד לא יעשה לו גלופה אבל יעשה לו אטומה תלמוד לומר וכל תמונה וכו' עד אפילו

בהמה חיה ועוף ודגים וחגבים ואפילו הבובים ואפילו הסורזירים כו'

נראה לי דהכי פירושו

גלופה היינו צורה בולטת אטומה צורה שוקעת ואשר במים מתחת לארץ להביא את הבוביא פי' שעושה צורה

וחוקק דמות בבואה שבמים דסד"א דוקא אשר בשמים ממעל ואשר בארץ מתחת לרקיע אבל צורת דמות

בבואה שבמים לא תלמוד לומר ואשר במים

ויש אומרים להביא הסורזירים נראה שהוא מין שד שבמים שקורין נינס' בלשון אשכנז וכל אילו אינן אסורין

לעשותם אלא פרצופים חקוקין אבל לא ממין הצבעים כמו שהוכחתי

אמנם

על כסא שלמה אני תמיה

דכתיב ושנים אריות עומדים אצל הידות ושנים עשר אריים וגו' (מלכים א י)

ואין לומר

דעל פי הדיבור הזה

כדכתיב וישב שלמה על כסא ה' למלך (דה"א כט)

שהרי אין נביא רשאי לחדש דבר מעתה

ואיכא למימר בהא

מיגדרא מילתא שאני

כמו אליהו בהר הכרמל

ושמא בהא מילתא נמי איכא למיגדר מילתא

Comment [GA1]: Is this vermillion, or should it be shesh = marble?

שכשהיו עדים באים להעיד בפניו היו אריות שואגים ונוהמים כמו שיש במדרש ומתוך כך
היו מתפחדים להעיד עדות שקר

אי נמי יש לומר

אחרים עשו לו וחשדא ליכא דרבים שכיחי גביה כדאמר גבי ר"ג
ומה שעשו בכותלי היכל וקדשי קדשים ציורים חקוקים בכותל סביב פני הכפיר אל התימורה מפה ופני אריה
אל התימורה מפה

יש לומר

על פי הדיבור הכל בכתב (דה"א כח)

אי נמי יש לומר

דלא שייך לא תעשה לך פסל אלא בתלוש אבל על הכותל במחובר לא דאינו אלא לנוי בעלמא ובטל לגבי

הכותל

ואף על גב שאני מדמה לא הייתי עושה מעשה כמו זה התירוץ האחרון

ועוד נראה לי

דלפי סוגיית פרק כל הצלמים (ע"ז דף מג.) מוכח דכל מיני פרצופין מותר לעשות אפילו חקוקין וחותמה בולט
חוץ מפרצוף אדם לחודיה או דמות ארבעה פרצופין בהדי הדדי שבכסא הכבוד אדם אריה שור נשר ודמות
שמשין שבמדור העליון ושבמדור התחתון ותשמישי מקדש לעשות כמותו בית תבנית היכל אכסדרה תבנית
אולם כמדתן בארכו ורחבו שולחן תבנית שולחן מנורה תבנית מנורה אבל מילי אחרני שרי תדע דאמר אביי
התם לא אסרה תורה אלא שמשין שאפשר לעשות כמותן והדר אמר אביי לא אסרה תורה אלא דמות ארבעה
פנים בהדי הדדי והדר אמר אביי לא אסרה תורה אלא שמשין שבמדור העליון ופריך ושבמדור התחתון מי
שרי והתניא אשר בשמים (שמות כ) לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת ומשני כי
תניא ההיא לעובדם ופריך לעבדם אפילו שלשול קטן נמי ומשני אין הכי נמי ומסיפא דקרא נפקא אשר בארץ
לרבות ימים ונהרות הרים וגבעות מתחת לרבות שלשול קטן ופריך ועשייה גרידתא מי שרי והתניא לא תעשון
אתי לא תעשון כדמות שמישי המשמשין לפני כו' ומשני שאני רבן גמליאל דאחרים עשו לו וכו' והשתא מדלא
קאמר אלא ככל הנך שנויי שמע מינה דלא הדר ביה מכל מאי דשני מעיקרא ולא מסרו הכתוב אלא לחכמים
ושמשין שבמקדש לא אסירי אלא כמותן דוקא כמדת ארכו ורחבו דאי לאו הכי לא יוכל שום אדם לעשות בית
ושלחן וכלים לפי שהיו במקדש אלא ודאי לא אסרה תורה אלא כמותן ממש ועוד כיון דאפשר לעשות כמותן
מסתמא לא אסרה אלא כיוצא בהן אבל שמשין שברקיע שאי אפשר לעשות כמותן אסרה תורה לעשות דוגמתן
ואף על פי שאינו עושה כמדת ארכו ורחבו לפי שאי אפשר ושמשין שבמדור העליון כגון חיות שרפים ואופנים
ומלאכי השרת אסור אפילו היכא דאחרים עשו לו ואפילו ליכא חשדא היכא דשכיחי רבים גביה משום דכתב
לא תעשון לא תעשון תרי זימני לדרשה לא תעשון אתי שמשין שאתי דהיינו שבמדור העליון לא תעשון כלל
וקרי ביה לא תעשון אותי ולהכי פרצוף אדם לחודיה אסור וארבעה פרצופין אדם אריה שור ונשר אסור
ולעבור עליו בשתים משום פרצוף אדם ומשום ארבעה פרצופין בהדי הדדי דהיינו דמות החיות ולא תעשו לכם
איצטריך לשמשין שבמדור התחתון כגון חמה ולבנה כוכבים ומזלות ודוקא לכם לעצמכם אבל אחרים עושין
לכם אי נמי דרשינן איפכא כי מן השמים דברתי עמכם וסמך ליה לא תעשון דהיינו כל שמן השמים לא תעשון
דהיינו אפילו שמשין שבמדור התחתון ודוקא אתם לא תעשון אבל אחרים עושין לכם ואת אלהי כסף ואלהי
זהב לא תעשו לכם נדרוש לשמשין שבמדור העליון לאסור אפילו כשאחרים עושין לכם דמשמע לכם לא ימצא
לכם וכי האי גוונא דריש בתורת כהנים בפרשת קדושים תהיו אלהי מסכה לא תעשו יכול יעשו אחרים תלמוד
לומר לכם והא דתניא אשר בשמים לרבות חמה ולבנה כוכבים ומזלות ממעל לרבות מלאכי השרת ומוקי לה
לעובדם היינו אפילו כשאחרים עשו לו לעובדם לעבור עליהם משעת עשיה ואף על גב דמלאכי השרת עובר
בלא תעבדם אפילו כשאחרים עשו לו (דהיינו פרצוף אדם) יש לומר לעבור עליו בשתים אי נמי אפילו אם הוא
של פרקים דמשום עשייה לחודה לא עבר כדאיתא בפרק כל הצלמים (ע"ז דף מג.) מכל מקום כי עביד להו
לעובדם חייב.

שו"ת שאילת יעבץ חלק א סימן קע

מעשה אירע בימינו כשנתקבל הרב ה"ה מהור"ר אלעזר ז"ל מבראד לאב"ד דק"ק אמשטרדם, עמד איש אחד שם שהוציא מוניטון שלו בעולם דהיינו שהדפיס מטבע כסף בדמות צורתו, והביאוהו למרא' עיני.

וכשהצלתי בו נרתעתי ותמהתי מאד אם נעשה מדעת הרב הנ"ל וברצונו, שהי' נודע בשם חסיד בדורו, כי נסתכלתי בו והי' תבנית ראש עד החזה עם פרצוף פנים שלם בולט, וזה לדעתי איסור גמור מוחלט, בין העושה לעצמו בין שאחרים עשו לו, כ"ש הכא דישאל הוה העושה כאשר הוגד לי.

ויש בזה איסור כפול –

האחד ל"ת של תורה לא תעשון אתי,

וגם משום חשדא דאסור אפי' באחרים עשו לו כמסקנא דגמרא (פ"ב דר"ה ופ"ג דעבוד' זרה).
וטעמא דרבים לא שייך הכא, דמטבע מיבדר בעלמא ומצנעי ליה.

איברא דהרא"ש כתב שראש בלא גוף אין איסור לא בעושי' ולא במוצא,

אבל כבר עמדתי על זה מימים רבים ונתעוררתי בו,

כי מלבד שחלוקין עליו גדולי ישראל ה"ה הסמ"ג והרמב"ן והרשב"א והר"ן ומהר"ם רבנו, וא"כ פשיטא

דמיבעי לן למיזל לחומרא בדאורייתא, אף כי בשמיץ ע"ז.

על כרחי הוצרכתי לפרש כוונתו על ראש שלם אטום בלי צורת פנים ניכרת, כה"ג ודאי לא סגי בלא גוף, אבל ראש וגוף בהדדי בחיתוך איברים בדמות אדם שלם, אע"פ שאין הצורה ניכרת בתבנית הפרצוף אלא כגולם, אעפ"כ נראה כגוף אדם בקומה שקופה ונבדל משאר בריות בצלם,

וזה לענ"ד פירוש המכילתא שהביאו ז"ל יכול לא יעשה אטומה, דומיא דגוף אטום ופניו טוחות דהמפלת.

וגלופה היינו מפותח שניכר היטב צורת הפנים חקוקה כראוי יתארהו בשרד כבתנית איש מושלם כדרך כל

המטבעות או רובן.

ודוק שזה ודאי פירוש משובח ביותר.

אכן פרצוף פנים דאדם גרידא פשיטא דאסור',

תדע

שהרי כל סמיכתו של הרא"ש עמ"ש התו' משם ה"ג, א"ה תיקשי להתו' מדידהו אדידהו, שהרי בכמה מקומות מצינו להם שכתבו בפשיטות איפכא,

האחד פכ"ג דשבת בדיוקני שאסור להסתכל בה אם עשויה לשם ע"א = עבודת אלילים = והא דבנן של

קדושים איירי בסתמא דלא הוי לשם ע"א ש"מ בהדיא דבדיוקני העשויו לע"א אף בפרצוף פנים לחוד,

כמו שהן צורות שעל המטבעות, שאינן אלא דמות דיוקן אדם בלי גויה אפי' לאסתכלי בה איכא

איסורא (ואפי' לא נעבד' עדיין כמ"ש הרא"ש גופיה שם) ואי איתא דיש חילוק בצורת אדם בולטת,

בין צורת אדם שלם ובין פרצוף פנים, מנ"ל לפלוגי בין עשויה לע"א או לנוי בעלמא, דילמא לעולם

אימא לך אפי' לנוי אסור, וההיא דבנן של קדושים מיירי בראש בלי גוף, דכה"ג חסידות הוא ולא

איסורא ובצורת כל הגוף כדרך הדיוקנאות שעל הכותל והטבלא איסורא נמי איכא בכל גוונא,

או אימא איפכא דילמא אפי' בעשויה לע"א אין איסור בחצי צורה אלא מדת חסידות היא בלחוד,

וצורה שלמא כדיוקני לעולם אסירא לכל אדם אפי' אינה עשויה לשם ע"א, משום אל תפנו, אלא

ודאי פשיטא להו דאפי' דיוקני דומיא דצורתא דזוזא דהיינו בצורת פנים בלא גוף, אפי"ה גם

ההסתכלות בלבד אסור כשאינ' עשויה לנוי בעלמא וגם אפי' אינו בולטת, א"ה במוצא מ"ט שרי

דילמא לע"א נעשית, וה"נ מסתברא דאטו מי גרע מתבנית יד ורגל שכיוצא בהן נעבד בעומדין על

בסיסן, וצורת חצי גוף אדם ראש ופנים עד החזה עומדין ג"כ על בסיס שלהן. ואפי' תימא דמטבעות

דין כלים להם, מיהא מכובדין הן, אם אמנם דלג"א שהביאו התו' שעל המטבעות מבוזין הן, באמת זו

קשה ביותר לסמוך על גירסא יחידית להקל. והא חזינן דלא"ה הוא ובודאי מכובדין נינהו, וא"כ

בעושה נמי מי שרי, והרי הקפיד' תורה על פרצוף ד' פנים בהדי הדדי וגוף וגויה א' להם, א"כ פרצוף

פנים לחודיה נמי אסור, וכדמשמע נמי מחומרי מתנייתא דר"ש דנסיב צורות בשאר בריות. ופרצפות

בדאדם. ש"מ בהדיא דשאני אדם דפרצוף לחוד איכא קפידא. וכ"ה בלי ספק משמעות המלה בכ"מ וכדמוכח נמי מדו פרצופין נבראו.

ותו מותיבנא תיובתא כלפי סנאיה דהרא"ש, דהא דכוותה אשכחן גבי עדות אשה שאין מעדיין אלא על פרצוף פנים ואין קפידא בשאר הגוף, ואי הכי מנ"ל לפרש האי פרצוף להקל בשל תורה, באמת תמיהא מילתא טובא, וילמד סתום מן המפורש שבכל מקום שאמרו פרצוף הכוונ' על הפנים בלבד דכוותה אשכחן נמי גבי נפל.

ותדע עוד מדאצטריכו תו' ב"ק (פ"ח) לאוקמי ההיא דזקן וזקנה במטבע של אברהם אבינו עליו השלום בכתבי' דאותיות לחוד ולא בצורה, ואי איתא דפרצוף לחוד שרי, מאי דוחקיייהו, אע"כ הכי הוא כדאמרן. ומהתם מוכח נמי דלא שני להו בין שוקע לכולט. (עם שבדרך דרוש יישבתי זה בד"א יעמ"ש בקונ' י"פ).

ויעוד תדע מתו' ע"ז גופייהו, דהא בהדיא משמע דאע"ג דלדידהו ע"י אחרים שרי בחותם שאינו שלם, מ"מ בעושה ודאי אסור אלא דס"ל חשדא לא שייך אלא בשלם, דומיא דבעינן בולט לענין חשדא, ובעושה לא מפלגינן מידי לא בין בולט לשוקע ולא בין שלם לפרצוף בלבד דוק ותשכח, וכ"כ בהדיא בד"ה לא תעשון, ואצ"ל לתו' דר"ה דמחמרי טפי וס"ל דצריך לזוהר שלא לחתום אפי' ע"י אחרים, ואע"ג דאינו שלם, וכמו שהוא ודאי סתם חותם וכן המטבע לא נראה ברובא דרובא כי אם פרצוף פנים בלבד, א"כ מאן דאסר פשיטא דאסר בכה"ג. וגם אליבא דתו' דע"ז נמי בע"כ צ"ל דמאי דשרו במטבע, היינו דוקא לקיים לחוד סברי דליכא איסורא אלא חסידות, אבל לעשות מודו ודאי דאיכא איסורא בכל גוונא כמו שהזכחנו ואין בו ספק, וכמו שפירשו הם עצמן בדבור הנ"ל, א"כ הרא"ש דאמר כמאן, הא ודאי דטבא עבדינן ליה לאוקמה למילתיה בראש אטום כדפרישית. וצריך לידע שלהרשב"א אין חילוק בין מכובדין למבוזין בצורת אדם, והסכימו לדבריו, א"כ אפי' לפי גירסת התו' דמטבע בכלל מבוזין, ליכא נפקותא בזה. מכל הלין אני אומר בטח שהרב הנ"ל לא ידע ולא הסכים בעשייתו כי לא יאונה לצדיק כל און, וחזי מאי סלקא ביה לפי מה ששמעתי השררה ציוה בגזרה חרוצה, לגונן ולא יראו החוצה.

ברם זכור הוא לטוב החסיד האמיתי אבא מרי רבינו הגדול המקום יהא בעורנו לעד יעמוד זכרו, ולא ידעך נרו. זה חזיתי ואספרה מעשה שהי' כשנקרא מק"ק ספרדים שבלונדון לבוא אליהם ולהראות בכבודו וביקר תפארת גדולתו לזכותם במצוה לעשות לו יקר וגדולה מתוך חבה יתירה נודעת כ' גדול שמו אצלם ונכספי' כלתה נפשם לראותו, ליהנות מזיו זוהר תמונתו, לחדות בשמח' את פניו לטעום צוף דבש אמרי נועם ולקבל פני שכינ' להאציל עליהם מברכתו, ועשו לו כבוד גדול לא נשמע דוגמתו. והלכו לקראתו והביאוהו באנית מלכות בשמח' ובששון בהוד והדר. גדול וקטן שם הוא איש לא נעדר, ישלם להם ה' כפעלם. וישיב להם גמולם הטוב עוד כל ימי עולם. והנה מרוב עוצם תשוקתם חשקו להשאיר בידם ציור צלם דמות תבניתו. וחילו פניו בדבר זה על כל אהבה וכבוד יתן להם שאלתם, להניח אצלם דמות דיוקנו מצויר ומשוח בששר ולא אבה שמוע וישם לאל מלתם אף אם בציור של צבע רוב הפוסקים ככולם סבורים שאין בו חשש איסור. מה גם בחצי צורה דהיינו פרצוף בלבד לית דחש כה"ג, אעפ"כ לא יכלו לו אנשי שלומו, לפתותו ולהעבירו על דעתו דעת עליון מרוב חסידותו וקדושתו ופרישותו. אכן המבקשים לא נסוגו אחור, בכל זאת ידם נטויה ולא שקטו ולאנחו עד שהשיגו מבוקשם בדרך תחבולה גדולה ע"י אומן בקי נפלא שפעל ועשה כל ציור פרצוף פניו הנורא ונאור בחריצות וזריזות עצום שלא בפניו, ואור פניו לא נפל ולא חסר מאומה מהשווי כמעט רק נשמת רוח חיים, והוא נחשב יקר הערך מאד למכיריו ויודעיו מלפנים, ונעשו ממנו טופסים והעתקות וגם המה נמכרים ביוקר תכתב זאת זכרון לדור אחרון.

עוד אני מדבר בענין הלז הנוגע בכבודו של מקום להסיר המכשל' מבני עמינו המקילים ראש שבחחי המקום וקילוסו אוי לעינים שכמ ראו לאחד ממהדורי מילי ממולייתא, לתא ידידיה גרים כקול הסיירים ברוב דברים להעמיד בפתחי שערים לכבוד הרב כמהר"א הנ"ל לשון שבח וקילוס הקדיש דלית דכוותיה מלעיל מכל ברכתא. וע' בס"ח סי' תתקל"ו. איברא לכאור' י"ל מהא דפ"ק זבחים (ל"א ע"א) אך במעט עיין נראה דל"ק"מ דשאני קרא דויקץ כישן שאינו לשון שבח וקילוס. גם אינו נופל בעצם וראשונו' בהשי"ת חלילה לו ממקרה

השינה והיקצה. אם לא שדברו הכתובים בלשון ב"א = בני אדם = לשבר את האוזן בלבד נשתמשו בדרך השאל'. משא"כ בלשון כבוד ותהלה וברכה האמורה בהשי"ת בתחל', חלילה להשתמש בו להדיט לא תהא כזאת בישראל, אף כי בקדיש הקדוש. דעלמא עליה קאי. ודאי לא אריך ולא יאי הכי חזי לי גברא דנפיש בטירחא משלהי ולאי. יעב"ץ ס"ט.